Год II. — № 16. Пятніца, 22-га красавіка (апрэля) 1921 г. Цана нумару 6 марак.

НАША ДУМКА

ПАЛІТЫЧНАЯ, ЭКАНАМІЧНАЯ І ЛІТЭРАТУРНАЯ ТЫДНЁВАЯ ГАЗЭТА.

У газэце супрацоўнічаюць: НАТАЛЬЛЯ АРСЕНЬНЕВА, Г. Б., ГЕННАДЗІЙ БОГДАНОВІЧ, ВІЛЯНЧУК, МАКСІМ ГАРЭЦКІ, А. ДМАХОУСКІ, АЛЕСЬ КАБЫЧКІН, КРАУЦОУ МАКАР, ДЗЕД КУЗЬМА, М. К-Ч. А. МСЬЦІСЛАУСКІ, ІВАН МЯЛЕШКА, АНТОН НАВІНА, АДАМ САЛАДУХ, КАЗІМІР СВАЯК, СТАНІСЛАУ ЧЫЖЭУСКІ і інш.

Адрэс рэдакцыі і канторы: Вільня, Вострабрамская, 9.

Цэны абвестак: за адзін радок самага дробнага друку на апошняй страніцы 10 польскіх марак.

Падпіска: на 3 месяцы 100 польскіх марак або 5 хунтаў мукі.

Грамадзяне!

Мы разьлічалі на грошы з Амэрыкі, але яны яшчэ ня прыйшлі і невядома калі прыдуць. Матар'яльное становішча „Нашае Думкі" цяпер надта цяжкое: плата аўторам самая мізэрная, ледзьва хапае грошы на друк і на паперу. Мы ўжо ня можам адбіваць болей нумароў, каб пашыраць газэту сярод несьвядомых. Надалей прыдзецца або выпускаць газэту без укладнога лісту, або зусім на нейкі час зачыніцца. Калі ня хочаце, каб гэтак здарылася,—памажэце падпіскай ці складаньнем падмог.

„Наша Думка".

Абшарнікі рыхтуюцца ваяваць.

Хто чытае віленскія газэты, той прыкмеціў, якую заядлую кампанію паднялі у апошнія дні цёмныя сілы віленскай эндэцыі проціў Літвы.

Штодзенна пішуцца на тэму аб вайне з Літвой амаль ня ўсе стацьці ў кожнай чорнай польскай газэце. Склікаюцца сходы, на каторых выносяцца заклікаючыя на бой з Літвой рэзалюцыі. Паны-абшарнікі і іх прыхвасьні трубяць у трубы, б'юць у барабаны, куюць мячы, надзяваюць латы, адным словам мабілізуюцца... Цёмныя масы простага народу гіпнотызуюцца дэмагогічнымі, лоўка падтасаванымі, славечкамі палітычных хітруноў, хаваючых ад народу свае запраўдныя мэты.

Для чаго ўсе гэта патрэбна? А вось для чаго: 18 дня гэтага месяца адчынілася Бруксэльская конфэрэнцыя. „Сярэдня-літоўскім" абшарнікам пагражае быць адд...дзенымі пад дэмакратычны рэжым Літвы, каторая адбірае ад паноў землі і аддае сялянам, пакідаючы паном стольві, сколькі ім патрэбна, каб жыць ня бедна. Ім шкода аддаць народу свае землі. У гэтым ўвесь сакрэт іх анты-літоўскай палітыкі, іх сучасных прызываў да вайны з Літвой.

Хто яго ведае, чым кончыцца Бруксэльская конфэрэнцыя. Быць можа да згоды ня будзе дойдзена... Быць можа Ліга Народаў зажадае тады устанавіць свой протэктарат над Віленшчынай і Горадзеншчынай? Паны і проціў гэтага. Яшчэ-ж для іх непрыемней, калі Л. Н. аддасьць Віленшчыну і Горадзеншчыну Ліцьве, на тым аснаваньні, што Савецкая Расея аддала гэтыя тэрыторыі Ліцьве, а ня Польшчы.

Гэтакае становішча Ліга Народаў мае права цяпер зайняць, бо пасьля польска-бальшавіцкага міру у Рызе адпадаюць усе ранейшыя довады з польскага боку, што бальшавікі ня мелі права аддаваць Ліцьвіном Віленшчыны і Горадзеншчыны; гэтыя довады цяпер страцілі сілу ў вуснах палякоў, бо Польшча сама заключыла з бальшавікамі мір і атрымала ад іх вялізарныя беларускія і украінскія абшары.

Прыграны Польшчай плебісцыт у Сілезіі так сама не на карысьць сярэдня-літоўскім абшарнікам. Гэта яны добра разумеюць. Ліга Народаў, выходзячы з таго палажэньня, што Сілезія ёсьць былая польская правінцыя, але толькі моцна зьнемчаная за апошнія 600 гадоў, можа перадаць Сілезію Польшчы. Але тады Віленшчыну і Горадзеншчыну, як здаўна літоўска-беларускія землі, Ліга Народаў па тым самым саабражэньням можа перадаць Ліцьве («Ліцьве і Беларусі»).

Такім чынам, для сярэдня-літоўскіх паноў настае грозны мамэнт. Пад Польшчай яны асталіся-б панамі палажэньня. Пад Літвой—над імі запануюць «мужыкі», «хамы», «быдла», г. ё мы з вамі, мужыцкія і хамскія дзеці.

Не дарма абшарнікі гатуюцца цяпер ваяваць і «далучаць» да «панскай» Сярэдняй Літвы Ковенскую «мужыцкую Літву».

Цікава, хто каго?

Беларуская народная крыўда.

Зямля — надзея лепшай будучыны беларускага сярмяжнага народу. Беларус сялянін разумее гета дужа добра; для яго зямелька — гета ўсё. Ён сніць аб ёй падчас начнога супачынку, ён безустанку моліцца за яе ураджайнасць, за яе пладавітасць, ён, аручы яе сваей дзеравяннай сошкай, гутарыць з ёй, размаўляе.

А калі сіл да працы не хапае, калі пот залівае вочы, калі жал крыўды пад горла падсядае, і тады наш хлебароб ад зямелькі чакае пацехі, ён думае: усе лепшыя землі, пазайманыя праз паноў, што як пьяўкі мужыка абселі, да нас адойдуць, як да праўных валадараў. Праб'ецъ часіна справядлівасьці і мы сабе здабудзем зямлю і волю, а з імі асьвету; тадыж інакш араць мы будзем, і зямелька інакш радзіць нам будзе.

А як цяжка беларусу хлебаробу разстацца з родным загонам! Ад гетага загону адрывае беларуса толкі гора, або сіла. А разлучаны з роднай зямелькай целам, наш сялянін злучаны з ёй душою, У далёкай Амэрыцы ён усьцяж уздыхаэ за сваей зямелькай і працуе з надзеяй, што зарабіўшы даляраў, ён вернецца дамоў, купіць сабе зямлі і старанна, з вясельлем у душы аж да сьмерці яе араць будзе.

Седзячі-ж у сырых акопах вайною, церпячы гора, зносячы холад і голад, а навет і жыцьцё сваё кладучы за панскія капіталы, за чужацкія справы, беларус наш гаротнік адным сябе пацяшаэ—скончыцца гэта ліха, а пасьля мусіць дыкі будуць надзяляць зямлёю, а калі чугун сарве маю стурбаваную галоўку, ці куля праніжа набалелае сэрца, або медзь папора мае грудзі, дык дзеткі мае мо' дачакаюць гэнай шчасьлівай часіны і мо' яны шчасьлівыя будуць...

Ды вось ня збываюцца, мой мілы хлебаробе, твае гэныя гаданьні і надзеі! Відаць і далей табе ня прыдзецца аглядаць сваей роднай зямелькі!

Нядаўна Польскі Сойм у Варшаве пастанавіў на беларускіх землях размясьціць польскіх жаўнераў. Дзеля гэтай мэты азначаны вось такія беларускія паветы: Ваўкавыскі, Слонімскі, Новагрудзкі, Баранавецкі, Вялейскі, Нясьвіжскі.

Думалася, што Польскі ўрад не адважыцца крыўдзіць тутэйшага сяляніна, не адважыцца забіраць яго родную зямельку, а тымчасам робіцца наадварот. З Ваўкавыскага павету, Горадзенскай губэрні са Сьвіслачы сяляне прыслалі нам пісьмо, у якім пішыцца:

Красавік.

Неба сіняе, сіняе, сіняе
Зямлю будзіць ад доўгага сна...
Адусюль смутна—пекнай княгіняю
Пазірае спакойна вясна.
На узгорку кусты пахіляюцца,
Вертык лашчыцца, штось ім пяе...
Тут—з пралескай пралеска сплятаецца,
Сіроцінкай фіалка цьвіце,
Там—бялеюць званочкі нясьмелыя
Нейкіх кветак вясеньніх, а там...
Там яшчэ краскі, жоўтыя, белыя,—
— Дар вясны зарунеўшым лясам.
Як тут ціха, ні шуму, ні клопату.
А ні думак, ні смуткаў нямя.
Я ня чую душы, яе ропату,
Бачу толькі, што ўсюды вясна!
І нічога саўсім не жадаецца,—
Ні каханьня, ні сьветлых мінут,
У душы маёй штось абрываецца,
Штось нячутна канае... а тут...
Тут фіалкі цьвітуць цёмна—сінія
Ветрык дыхаець пахам вясны...
Адусюль яна пекнай княгіняю
Сее новыя, сьветлыя сны.

20/VI 1921 г. Натальля Арсеньнева.

Мутэрка.

(*Абразок з натуры*).

Даніла Мутэрка — вучыцель, абмаскалены беларус, сын мужыка, 28 год, рэпэтытар у мясьцечку.

Блюма Ліпская — заможная месьцячковая дамаўласьніца, супольніца лясного гандлю пад фірмай „Браты Ліпскія", удава, 35 гадоў, сытная, мяккацелая і змучаная.

Соня — яе дачка, гадоў 14—15, без пары разьвіўшыся, па матцы сытная і пухлая, даволі гожанькая, з даўгімі косамі.

Акт адбываецца ў 1919 — 1920 годзе, узімку, пад польскай акупацыяй, у мясьцечку ў доме Ліпскай. Пакой мутэркін.

Я в а   п е р ш а я.

Сцэна пустая. Потым прыходзіць Мутэрка.

Мутэрка (Нядбайна кідае кажух і шапку, дастае партабак і круціць цыгарку). Пакуру хаця гэтае сьмярдзючае табакі. Яна гэтулькі-ж падобна да Стамболі другога сорта, як маё цяперашняе жыцьцё да ранейшага. (Чуцен стук у дзьверы). Хто там?

Ліпская (Вясёла-звычайным і дужым голасам). Даніла Пахомавіч, да вас можна?

Мутэрка (Памаўчаўшы). Ка-алі ласка... (Не паварнуўся і сядзіць).

Ліпская (Не прычыняючы дзьвярэй, наўмысьля голасна). Выбачайце, Даніла Пахомавіч, я толькі на мамэнцік. Я маю вам сказаць, што сяньні лекцыю дасьцё хіба ўвечары. Сонечка адпрасілася да аднэй сваей таварышкі, у якой сястра прыехала із Вільні. (Паварачываецца да дзьвярэй і голасна пытаецца) Гапка, Гапка! Ты ўжо пайшла? Не пазьніся ты, бо трэба зараз дровы насіць,—чуеш?

Мутэрка (Насьмішліва, без далікатнасьці) І навошта гэтыя фокусы, мадам Ліпская? Кажэце проста, што мы засталіся ўдваіх і можам аб'ясьніцца...

Ліпская. Даня, любы! Ты яшчэ не адпусьціўся, гневаешся?

Мутэрка (Перабівае) Кажэце проста, што вам карціць паразумецца. Але ведайце, мадам, што ніякая сварка так лёгка мною не забываецца. І я... я ня хочу, каб мне ўсё мястэчка вытыкала вочы, што я, быўшы загадчык дьзвюхклясавае школы, якімсьці палюбоўнікам у месьцячковай крамніцы!

Ліпская (З гонарам). Што? Вам вытыкаюць вочы за маё каханьне? І вы ня хочаце? А каб мне вытыкалі, дык няхай сабе, так? Хваліць Бога, я не такая бедная, каб мясьцечка вытыкала мне вочы за мае хатнія справы. Я ня крамніца, гэта фалш... І я не такая бедная!

Мутэрка (Як-бы наўмысьля зарагатаў). Знайшла чым наставіцца, ха, ха, ха! Правільна, Блюма, ты не такая бедная, каб свайму «ка-ха-нку» купляць такую сьмярдзючую табаку, як гэтая варшаўская дрэнь.

Ліпская (Узрадавалася). Данічка! І ты за гэта мяне мучаеш? (Падходзіць бліжэй). Ну, як табе ня страмна, Данічка? Ведаеш, каточак, што я для цябе нічога не шкадую, але дзе-ж цяпер дастаці добрае табакі? (Хочаць прыл...чыцца)...

Мутэрка (Сьцюдзёна адхіляецца). Эх! Скарэй-бы ўжо прыйшлі бальшавікі!

... „Нядзелі дзьве таму назад да нас у мястэчка Сьвіслач панаезджала многа польскіх жаўнераў. Іх польскі ўрад будзе надяеляць зямлёю ў дварах каля Сьвіслача: ў Якушоўчах, Рожках, Пельчах і ў інш. Кожнаму будуць даваць па 20 маргоў. Жаўнеры надта рады, бо месца вясёлае, багатае, а да таго урад ім прышлець коней, кароў і насеньня дзеля пасеву. Жаўнеры гэты часта кажаць, дзівячыся: —naród wasz tak był zamenczony, że i mówić po polsku nie umie,—бо польскія жаўнеры ня ведаюць, што мы тут, як каталікі, так і праваслаўныя усе беларусы, а не палякі. Ведама, і жуку дзіва, калі ён да пчол у вулей трапіць і чуець, што пчолы па ягонаму гудзець ня ўмеюць.

А яшчэ больш рэжа сэрца тое, што палякі думаюць забіраць зямлю і тых гаспадароў, якія да сваей роднай хаты не вярнуліся з Расеі, або з палону.

Мы гэта пішам, каб усе беларусы ведалі, што нас чакае жабрацтва і пастушая доля, калі наша зямелька, палітая потам і крывёй нашых дзядоў, бацькоў і нашаю будзе, аддана польскім колёністам“...

Якой сьвятой праўдай зьвіняць гэтыя словы беларускага сялянства! Іх няма што шырэй расьпісываць і разьясьняць —яны ясны.

Тут мусім толькі сказаць, што польскі Сойм і польскі урад, адымаючы ад беларуса ягоную зямельку, робяць вялікую крыўду ўсяму Беларускаму Народу.

Ігнат Папараць.

Ратыфікацыя польска-бальшавіцкага міру.

Як ведама, пасьля таго, як праціўныя стораны падпішуць мірную умову, яшчэ трэба, каб вышэйшыя заканадаўчыя установы зацікаўленых старон ратыфікавалі дагавор, гэта значыць: перагледзілі і зацьвердзілі яго. Тады дагавор уступае ў сілу. Калі-ж хоць бы адна з старон не ратыфікуе дагавору, то ён утраціць сілу і тады або ізноў пачынаюцца новыя перагаворы, або вайна.

Аднак, навет і тады, калі абедзьве стараны ратыфікавалі дагавор, яшчэ ня можна сказаць, што дагавор мае сталую пэўнасьць і траваласьць, бо апрача дзьвюх дагаварыўшыхся старон, на сьвеце маюць вялізарную вагу так званыя паміжнародныя фактары і стасункі. Так што навет ратыфікаваны двама нядаўнымі ворагамі мірны дагавор, яшчэ ня ёсьць канцом. Так званая Ліга Народаў можа яго перагледзіць і зьмяніць згодна з сваімі поглядамі і інтарэсамі. Такія прыклады ў гісторыі былі: на Бэрлінскім конгрэсе у 1878 годзе Эурапэйскія дзяржавы, разьгледзіўшы руска-турэцкі Сан-Стэфанскі дагавор, зьмянілі яго так, як хацелі, і не на карысьць Расеі. Які будзе лёс польска-бальшавіцкага дагавору, ратыфікаванага ўжо і Савецкай Расеяй і Польшчай, мы не бярэмся адгадаваць. Але для нас зусім ясна, што Рыжская умова нікога, апрача хіба палякоў, не здавольвае. Ня можа быць і гутаркі, што беларусы ўсялякіх соцыяльна-палітычных груповак, партый і арыентацый польска-бальшавіцкага дагавору ў Рызе ня прызнаюць ніколі. Прызнаньне падзелу Беларусі можа выйсьці хіба з боку тых беларусаў, якія наняліся за грошы служыць Польшчы або Расеі. Але то найміты, а не беларусы.

Украінцы таксама ніколі ня прызнаюць Рыжскай умовы; разумеецца,—запраўдныя украінцы — украінскі народ, а не загнаныя у польскі кут пятлюраўцы, аддаўшыя ўжо было Польшчы вельмі значныя чыста-украінскія тэрыторыі з 9 мілёнамі украінскага народу. Ну, а што можна сказаць пра Савецкае «*прызнаньне*»? Варта ўгледзіцца ў палітыку Саветаў, чым яна кіруецца, як яна глядзіць на свае «*дагаворы*», каб зразумець, што усе гэтыя савецкія «прызнаньні» і «ратыфікацыі» — ня больш як *спосабы* палепшыць зусім дрэннае становішча Савецкай Расеі і падняць сусьветную рэвалюцыю. Ясна, што саветы толькі часова прытаіліся і ў падхадзячы для сябе мамэнт зробяць спробуануляраваць усялякія дагаворы, ня выгодныя для іх. Прыклад: Украіна, Арменія, Грузія...

Як мы ужо казалі, ёсьць і яшчэ адна старана, каторая ў сучасны мамэнт накладае на ўсё свой штэмпаль і сваю цяжкую руку,—гэта Ліга Народаў. Што яна скажа пра Рыжскую умову?

Ня трудна дагадацца, што Ліга Народаў «не ратыфікуе» Рыжскай умовы. Лізе Народаў ходзіць у сучасны мамэнт аб тым, каб ува ўсім сьвеце наступіў мір, каб аддзельныя народы пасьля сусьветнай вайны хоць бы часова замірыліся. Асабліва Лізе Народаў патрэбен цяпер мір з бальшавікамі, бо, як праканалася Ліга Народаў, здоліць бальшавікоў вайною ня ўдаецца: бальшавікі жывуць вайной, у якой набіраюць моцы. З гэтай прычыны—новы курс Лігі Народаў: мір з бальшавікамі, чым гэтыя апошнія змушаны будуць заняцца ўнутранымі справамі, у якіх выявіцца іх ідэёвае банкруцтва і бальшавізм сканае сам сабой.

Так гэта будзе, ці іначай, ніхто не згадае цяпер, але Л. Н. у сваёй палітыцы кіруецца цяпер такімі думкамі.

Раючы Польшчы заключаць з бальшавікамі мір, Ліга Народаў зусім не хацела гэтым сказаць, што яна польска-бальшавіцкі дагавор «ратыфікуе“. Ей важна польска-бальшавіцкае замірэньне і толькі. А бальшавікоў, як раней, так і цяперака, Ліга Народаў ня прызнае і на ўсе іх умовы глядзіць, як на нешта часовае, што рана ці позна зьменіцца, калі ў Расеі запануець новы небальшавіцкі парадак.

Доказаў такіх адносін Лігі Народаў да умоў з Савецкай Расеяй мы маем многа. Характэрна, што і пры ратыфікацыі Рыжскай умовы Варшаўскім Соймам Ліга Народаў яшчэ лішні раз афіцыяльна і урачыста падчыркнула свае адносіны да умоў з бальшавікамі: ні адзін з паслоў дзяржаў Эўропы і ўсяго сьвету ня быў прысутным на пасяджаньні Сойму, калі ён ратыфікаваў Рыжскую ўмову. Значыцца, для Эўропы і ўсяго сьвету польска-бальшавіцкая ўмова ёсьць такая, з якой афіцыяльна ня будуць лічыцца нідзе, апрача Польшчы і Савецкай Расеі.

Такім чынам, мы бачым, што „ратыфікаваны“ польска-бальшавіцкі дагавор не мае пад сабою цьвёрдага грунту, бо ён несправядлівы, дзеля таго, што разьдзяліў на часткі Беларусь і Украіну, бо ён заключаны з непрызнанаю нікім Савецкаю Расеяй, прымушанай сваім унутраным крытычным палажэньнем да „уступак“ Польшчы часьцін беларускіх і украінскіх тэрыторый, бо Эўропа і ўвесь сьвет глядзяць на яго, як на нешта часовае. А калі так, то уся гэтая комэдыя „ратыфікацыі“ становіцца проста сьмешнай. Мы зусім разумеем расейскіх камуністаў „Центральнаго Исполнительнаго Комитета“, якія па прыказу Леніна і Ко і ў імя сусьветнай рэвалюцыі гатовы заўсёды і што хочаш „ратыфікаваць“.

Але нас проста дзівіць, што у Варшаўскім Сойме не знайшлося ні воднай польскай партыі ці нават маленачкай польскай группы, якая-б падняла свой голас проціў несправядлівасьці падзелу Беларусі і Украіны, проціў разрыданьня іх жывога цела на кускі.

Наадварот! Усе партыі, канчаючы знамянітымі „пэпээсамі“ (партыя польскіх соцыялістаў), прамаўчалі пра падзел Беларусі і Украіны, забыўшы, мусіць, пра тое, што самы былі падзелены суседзямі і столькі перанесьлі гора. А цяпер? Самы дзеляць другіх! Дзеляць і маўчаць!

Ці ня зьдзекам і паруганьнем над сьвятым правам кожнага народу жыць незалежна і непадзельна звучаць такія рэчы міністраў і паслоў Сойму, толькі што паўстаўшай пасьля падзелаў Польшчы:

Прэзыдэнт міністраў Вітос: „Рыжскі трактат зьяўляецца выключным довадам добрай волі, умяркаваньня і шчыра-дэмакратычных намярэньняў ураду і народу польскага... і устанаўлівае у здэцыдаваны і аканчальны (? рэд.) спосаб цэлую ўсходнюю граніцу Польшчы“.

Фалькоўскі (дэпутат Сойму, людовец). „Мірны трактат апрача засаднічага узнаньня Беларусі і Украіны, не мае нічога, што-б нас уцягвала у палітыку тварэньня гэтых новых дзяржаў нашымі высілкамі“. (Падзяліўшы чужое дабро, разумеецца, няма чаго і думаць аб аддачы яго гаспадару. Рэд.).

Пэрль (П. П. С.). „Расея, ўсё роўна, хто-б на чале яе Ураду ні стаяў, ня можа ў ім (трактаце) відзець ніякай крыўды“. (Ну, а Беларусь не пакрыўдзіцца, пане „пэпэс“? Ох, праўда, для пэпээсаў Беларусі няма! Рэд.).

Толькі жыдоўскі пасол Гіршгорн сказаў: „Трактат гэты ёсьць праціўным самавызначэньню народаў, бо не пыталіся аб волі народаў не—расейскіх на расейскай старане і ня—польскіх на польскай старане“.

А нейкі „праўнук Тадэуша Рэйтака—Гэнрык Грабоўскі“ кінуў з галярэі Сойму адозву, у якой сказана у канцы: „Каін Грабскі! што ты зрабіў з сваімі братамі беларускімі?“

Гэнрых Грабоўскі абмыліўся. Ня Каін Грабскі, а сучасная шляхэцкая Польшча з яе сучасным Соймам і Урадам павінны ў тым, што Беларусь і Украіну падзялілі.

На свае няшчасьце!

Вілянчук.

Што рабіць?

Мір у Рызе падпісан. Па гэтаму міру пакуль што адна палавіна Беларусі адходзіць да Польшчы. Такім чынам мы замест чаканай незалежнасьці і поўнай палітычнай волі апынуліся ў поўным бязпраўі. Што-ж застаецца нам рабіць?

Ня апускаць-жа галаву і не рабіць-жа сабе сьмерці ад гэтага нацыянальнага гора і няшчасьця. Асобный чалавек гэта мог-бы зрабіць, але ня цэлая нацыя, народ. Наадворот. Усе гэтыя няшчасьці мусяць нас яшчэ болей зблізіць, зрадніць, загартаваць, зрабіць нас болей трывалымі і цьвёрдымі. Мы мусім цяпер пераглядзець усю нашу ранейшую працу ў адраджэньні, знайці абмылкі і далажыць стараньняў іх паправіць у будучыне. Мы мусім покуль што скарыстаць усе тыя правы, каторыя мы маем па таму-ж рыжскаму міру і польскай констытуцыі, як нацыя меншасьці ў граніцах польскай рэспублікі.

Уся наша праца мусіць быць зьвернена на культурнае разьвіцьце і асьвету нашага грамадзянства. Гэта наш доўг і на гэта мы маем законнае права.

Праўда, і на гэтым шляху нам робяць на кожным кроку труднасьці і шкодзяць нам. Але гэта нас не павінна страшыць і спыняць перад выпаўненьнем нашага заданьня. Мы мусім адкрыта на ўвесь сьвет крычэць, што топчуцца і груба папіраюцца нашыя нацыянальныя правы, і хоць такім чынам абясьпечыць сабе магчымыя варункі жыцьця і культурнага разьвіцьця. Другога спосабу барацьбы, апроч пратэсту, мы ня маем. І толькі гэтак, калі праб’е гадзіна таго ганебнага міру, што раней ці пазьней наступіць, мы здольны будзем узяць у свае рукі нашу долю.

Дзеля гэтага ўсе на працу, калі ня хочам упадобіцца тым нядбайным дзевам, каторыя праспалі прыход Хрыста і выйшлі на сустрэчу з затухшымі сьвяцільнікамі. Работа знойдзецца для ўсіх, «тоькі-б было цярпеньне, ды розум, ды воля, ды Божае жаданьне» як сказаў адзін песьняр.

Ш.

Ліпская (Пужліва аглядаецца). Якая з іх радасьць?

Мутэрка. Ніхто, ўсёжтакі, не зрабіў столькі для школы, як яны. Адчыніў-бы я сваю школу і разьвітаўся-б з вамі,—так!

Ліпская. Я не разумею: а чым вам блага у мястэчку? Ці вы меней зарабяеце прыватнымі лекцыямі, ці што? Навет настаўнікі польскіх школ не зарабляюць дзьве і тры тысячы царскіх грошы ў месяц, а вы зарабляеце. І што значыць настаўнік польскай школы перад добрым рэпетытарам у мястечку,—фі! —

Мутэрка. Так, я магу мець дзьве і тры тысячы ў месяц, але ня маю, вось што.

Ліпская. Уй, Данііл Пахомавіч, вы зусім ня лічыце тое, што за лекцыі з Сонечкай вы маеце ад мяне цёплы пакой, сьвятло і добрае сталаваньне. Памяркуйце, калі ласка, ці тут меней, як тры тысячы на царскія рублі?

Мутэрка. Рублі, але не пяцёхсоткі...

Ліпская. Што там значыць, ну?

Мутэрка. Адным словам, мадам Ліпская, «палю-боў-нік» вам каштуе надта дорага. Я дасканальна разумею вас і шчыра спачуваю вам. Ха-ха-ха!

Ліпская. Данічка, ну што за тон, якія словы, фі, як толькі ня сорамна чалавеку (Моўчкі).

І я верыла, што ён мяне запраўды любіць... уй, Божа мой! (Бядуе).

Мутэрка. Бачыце, мадам Ліпская... так складаецца дзеля таго, што тут ёсьць ня толькі адна гэтая высокая ідэя запраўднага, як вы кажаце, каханьня мужчыны з жанчынаю... (Моўчкі).

Бачыце, мадам Ліпская... тут ёсьць яшчэ адна высокая ідэя — грамадзкая павіннасьць чалавека перад сваім краем і народам!

Ліпская. А вы, Данііл Пахомавіч, гаворыце часам такім кніжным штылем, што я нічога не разумею. Я ў гэтым невінавата! Я заўсёды, як быў жыў мой муж і выпісываў з Пяцербургу „Ніву“, я заўсёды чытала ўсе літэратурныя дадаткі.

Мутэрка. Мала, мала для нашага часу,—хваліцца няма чым. Але я магу і прасьцей сказаць. Відзіце, пані Ліпская... Сяньня я сустрэўся з польскім школьным інспэктарам. Ен і пытаецца ў мяне...

Ліпская. Пасуліў польскую школу, што?

Мутэрка. Каб ён спадзяваўся, што я не адмоўлюся, то пасуліў-бы; пісаць папольску я ўжо навучыўся... Але ён, ведаеш, што сказаў? Чорт яго дзяры! — ён сказаў, што „на-род з такой ін-тэ-лі-ген-цыяй“, як я, варты свае долі... Ах, хо-олера!

Ліпская. Я нічога не разумею...

Мутэрка. Ня дзіва, бо ты нічога, апрача дадаткаў „Нівы“ ня чытала. Ен хацеў падкалоць мяне тым, што мы ня маем школ.

Ліпская. Дык хай дазволіць адчыніць школу, Данічка.

Мутэрка. Якую?

Ліпская. Ну, тваю... для цябе.

Мутэрка. Дазваляе. Але польскую.

Ліпская. Толькі польскую?

Мутэрка. На скарбовы кошт — толькі польскую... а можа згодзіўся-бы і на беларускую.

Ліпская. Ці гэта ня тое самае, што для цябе патрэбна?

Мутэрка (Узварушона ходзіць па пакоі перад сідзячай Ліпскаю). Мне, мадам Ліпская, з такім трудам далася мая цяперашняя расейская мова, што псаваць яе, выбачайце, ніколі ня згоджуся!

Ліпская. А некаторыя-ж вашы вучыцялі ўжо адчынілі школы і вучаць пабеларуску.

Мутэрка. З аднаго боку, няма ведама, як у іх пойдзе. З другога боку, сходзіць з галавы нікому забараніць ня можна, — так! А калі чалавек хоча жрра-аць, ён будзе вам вучыць ня толькі пабеларуску, а хоць-бы пакітайску!

Ліпская. Ах, праўда, як падумаеш, да чаго мы дажыліся, уй, Божа мой! Не спадзяваўся мой нябожчык муж, што я буду наймаць для Сонечкі прыватнага вучыцеля ў мястэчку, бо ў Вільні гэтак дорага каштуе жыць... Бывала, аб такой пары мы ходзім сабе у тэатры, на концэрты, у цырк на барбу, адным словам — весялімся. У вялікім горадзе ўсё ёесць, і раней, калі быў жыў мой нябожчык муж, мы да ўсяго былі даступны. Кожнае лета мы жылі сабе на дачы ў Падбродзьдзі. Ну, здаровы клімат, вясёлыя дачнікі, усяго ёсьць даволі, што купіць, што есьці,—а як дзешава! Ах, ну я так любіла гутацца ў гамаку, між двох сасновых дрэў, і чытаць літэратурныя дадаткі к журналу «Ніва» або якія добрыя романы. Вы можаце падумаць, якое здаровае паветра, як многа сасновага духу. Часам іграе аркестар салдацкае музыкі, і душа так радуецца! Цяпер нічога такога няма, цяпер есьць адны няпрыемнасьці. Ісак Саламонавіч сказаў мадам Мееравай, што лясны гандаль „Браты Ліпскія“ можна збанкрутаваць і зачыніцца. Ен цяпер так сказаў, а раней, калі быў жыў мой нябожчык муж, ён так не сказаў-бы. І чаму цяпер гэта ня можа быць? Усё можа быць! І бальшавікі могуць яшчэ дваццаць разоў вярнуцца,—хто мне ска-

Няудаушаяся правакацыя.

Уся маса маскоўскіх эмігрантаў, якія ў мамэнт рэвалюцыі ў Расеі пакінулі сваю Бацькаўшчыну і жывуць па ўсіх сталіцах Заходняе Эўропы, толькі аб тым і думае, як вярнуцца ў сваю зямлю. Гэта справядліва: кожняга цягне да роднага краю, кожнаму цяжка жыць сдалёк ад свае Бацькаўшчыны. Але ўся гэная маса маскоўскае буржуазіі ніяк ня можа і ня хоча прадставіць сабе Расею інакшай, чымся яна была перад вайной і перад рэвалюцыяй. Асабліва-ж ня можа яна стравіць таго факту, што тыя народы, якія соткі гадоў пакутавалі ў маскоўскай няволі, скінулі ўжо з свайго карку чужацкае ярмо і самі сваімі рукамі ладзяць сваё жыцьцё, будуючы свае асобныя незалежныя гаспадарствы.

«Расея павінна быць перш за ўсё «единая», або яна „ўжо ня будзе Расеяй!“—так кажуць маскоўскія эмігранты ў Парыжу, Лёндане, Празе, Варшаве і:.. Бэрліне. Так кажуць згодным хорам маскоўскія чарнасоценцы - манархісты, кадэты, соцыялісты. Мэта ў іх у-ва ўсіх адна; але, каб пэўней дайсьці да яе, яны йдуць да яе рознымі дарогамі. Так, манархісты зьвілі сабе моцнае гняздо ў Бэрліне, дзе йдзе згодная праца нямецкіх рэакцыянераў пад камандай генарала Людэндорфа і агентаў Леніна *). Яны цікуюць на той мамэнт, калі войскі Людэндорфа па ўгавору з Леніным і Троцкім разьнясуць сваімі штыхамі ўсе новаўтвораныя на руінах Расеі гаспадарствы, каб тады з падмогай нямецкай рэакцыі ачысьціць «абадраную» Расею ад бальшавізму і вярнуць тамака стары лад... Другія, засеўшы ў сталічных мястох „антанты“, стараюцца давясьці ўсяму сьвету, быццам у Расеі пануе «рай» для ўсіх «інародцаў» нават пад бальшавікамі, і дарма гэныя «інародцы» гэтак усе ўцякаюць ад „матушкі-Россіи“... Трэйція пранікаюць у рады барцоў за свабоду і незалежнасьць вызваліўшыхся спад маскоўскага ярма народаў, і рознымі правакатарскімі спосабамі стараюцца «навярнуць» іх назад пад Маскву...

Да апошніх належыць некалі вядомы маскоўскі рэвалюцыянер, выдалены з партыі расейсскіх соцыялістаў-рэвалюцыянераў, Барыс Савінков. Гэта—чалавек вельмі здольны, з вялізарнай энэргіяй і сілай волі, добры арганізатар. Вось, праседзіўшы доўгі час бяз ніякага дзела ў Парыжу. Савінков надумаў распачаць адбудову «единой Россіи» пачынаючы ад... Беларусі! Перабраўся ён у Варшаву і тут наставіў сваю сетку на мала сьвядомых, або гатовых кожнаму прадацца за грошы беларусаў. Ды скора знайшоў тое, што яму было патрэбна. Бліскучымі кругазорамі і дэклямацыяй аб незалежнасьці Беларусі яму ўдалося прыцягнуць да сябе вядомага процібальшавіцкага байца Булак-Балаховіча. Апрача таго ён—паводле рады спагадаючых яму палякоў—зьвязаўся з Аляксюком, каторы стварыў з такіх-жа як сам палітычных спэкулянтаў самазванае «прадстаўніцтва» Беларусі пад назовам „Беларускага Палітычнага Камітэту“. І вось у месяцы лістападзе 1920 году Савінков абвяшчае „незалежнасьць Беларусі“ і з злучанымі арміямі: »расейскай народнай» і беларускай Балаховіча—выступае ў паход проці бальшавікоў. Мэта паходу—заўладаць Беларускай зямлёй і залажыць на ёй базу дзеля адбудовы «единой Россіи».

Паход гэты ня ўдаўся. Беларускі народ не пайшоў за маскалём, прыбраўшымся ў беларускую вопратку. Пакінуў яго і Балаховіч з сваім войскам, пераканаўшыся, што яго імя павінна служыць дзеля прыкрыцьця праўдзівых плянаў Савінкава. Астаўся пры Савінкаве адзін толькі Аляксюк, ад каторага адвярнулася ўжо даўно ўсё беларускае грамадзянства.

Цяпер Савінков скінуў «беларускую» маску і раскрыў свае карты: раз беларускае грамадзянства не пайшло ў яго цянёты, дык і няма патрэбы ўдаваць «барца за незалежнасьць Беларусі». Для Савінкава Беларусь перастала існаваць: ён ведае цяпер адно толькі «Западную Россію», «западныя губерни», і з іх ужо прабуе адбудоўваць «единую, недѣлимую Россію».

Аб гэтай новай палітычнай лініі Савінкова — лініі, прадыктованай бязспорна з Бэрліну, — сьведчыць «дакумэнт», надрукованы ў № 79 савінкоўскае газэты ў Варшаве «Свобода» з 10 гэтага красавіка. «Дакумэнт гэты, напісаны па маскоўску, бязспорна спрапарованы самім Савінкавым ці яго наёмнымі «молодцамі» пад яго дыктоўку: па стылю і высказаным думкам вельмі лёгка пазнаць, якія гэта «сяляне» пісалі «Господину Борису Викторовичу Савинкаву», хоць дзеля непазнакі тамака ўляпілі некалькі бязграматных выражэньняў.

У «дакумэнце» гаворыцца аб тым, што дзеля барацьбы з бальшавікамі «патрэбна усерасейская арганізацыйная работа»,—затым-то «мы сяляне і месты *заходніх* губэрняў Вітэбскай, Смаленскай, Менскай і Пскоўскай вельмі просім Вас, пане Савінков, прыняць на сябе кіраўніцтва *нашым расейскім* асвабадзіцельным дзелам».

Як бачым, тут ідзе гутарка ўжо нават не аб беларускіх губэрнях, а і аб вялікарускай Пскоўскай, каторую Савінков падводзіць нароўні з беларускімі пад назоў «заходніх» губэрняў. Дык якая ўжо тут «беларушчына»!.. Але цікаўна тое, што, фабрыкуючы подпісы пад гэным «дакумэнтам», Савінков і яго «молодцы» зрабілі паскудную абмылку: паміж подпісамі ёсьць памянуты паветы толькі Вітэбскай і часьцю Магілёўскай губ., але ні ад Смаленскай ні ад Пскоўскай губ. *не падпісаны ніхто!*

Дзеля чаго-ж сфабрыкована гэтае пісьмо? Гэта мы зразумеем, калі пазнаёмімся з тымі паўнамоцтвамі, якія «дакумэнт» дае Савінкову. Тамака гаворыцца:

„Мы ўпаўнамочываем Вас ад імя сялян Вітэбскай губэрні (чаму-ж *толькі* Вітэбскай?) дзеля карысьці агульнае справы вызваленьня зрабіць усе патрэбныя саюзы і ўмовы з урадамі, народамі і асобамі, якія могуць узьвялічыць нашу мэц і еднасьць.

„За аказаную помач насяленьне *заходніх* губэрняў (усіх чатырох?!) з падзякай верне ўсё сваім лясным і іншым багацьцем, прызнаваючы ўсе Вашы ўмовы.

„Ведама, нам славянам—беларусам, палякам, вялікарусам, украінцам (гэта за ўсіх іх гавораць беларускія сяляне дзевяцёх памянутых паветаў!!!), якія жывуць у заходняй Расеі, «вельмі блізка да сэрца дружба і саюз з братнім нам польскім народам і яго саюзьніцай Францыяй» і т. д. „Такжа просім зварочвацца да вялікадушнага амэрыканскага народу аб узаемную помач“.

«Фабрыкацыя» першы сорт! Тут, бачыце, і *нашы лясы* суляць пану Савінкаву, і абяцуюцца *заплаціць усе даўгі*, якія ён зробіць дзеля адбудовы Расеі, і просяць зварочвацца да амэрыканцаў, якія, як вядома пану Савінкову, сабралі значныя грошы дзеля помачы Беларусі.... Відаць, што *маскоўскі крэдыт заграніцай слабеець*, і маскалі ўжо пачынаюць распрадаваць *нашае дабро* за фальшывымі паўнамоцтвамі!

Пану Савінкаву і ўсім тым палітычным спэкулянтам, што каля яго згуртаваліся, мы скажам адно: рукі вон ад беларускага народу і беларускага дабра! Такіх „дабрадзеяў“ нам ня трэба! Мы будзем сваімі рукамі будаваць нашу Бацькаўшчыну, а вашым брудным лапам волі не дамо!

Вы пасьпяшыліся раскрыць вашы карты, пане Савінков, і яны за гэтым *ужо біты*!

Іван Мялешка.

*) Дакумэнты аб гэтым апублікаваны нямецкай соцыял-дэмакратычнай газэтай „Vorwärts“.

Пісьмо у Рэдакцыю.

Паважаны грамадзянін рэдактар!

Прашу надрукаваць у газэтах, што цяпер па ўсіх Злучаных Гаспадарствах Амэрыкі вядзецца самая шырокая бальшавіцкая прапаганда аб тым, што ў Расеі даюць зямлю дарма. Беларускія эмігранты ў Амэрыц, з якіх 99%, а мо' і цэлых 100%, паехалі з Бацькаўшчыны ў Амэрыку, каб зарабіўшы там крыху даляраў, вярнуцца дамоў і купіць сабе лапіну зямлі, пачуўшы гэтыя харошыя весьці аб зямлі, гурмам валяць дамоў, падаўнейшаму ў „Расею“. Беларусаў - Амэрыканцаў поўна цяпер у Лібаве, Рызе і Рэвелі. У гэтых мястох бальшавіцкія місіі заарандавалі добрыя готэлі, у якіх дарма прымаюць эмігрантаў, што варочаюцца ў Бацькаўшчыну. Гэткім парадкам бальшавіцкая ўлада эмігрантаў надта гасьцінна прымае, усё здаецца добра, але... эмігрантаў трасуць і дзеля таго што па законах Савецкага гаспадарства ў Расею ня можна ўвазіць чужых валют, адбіраюць ад іх амэрыканскія даляры, даючы замест іх Савецкія грошы па ўстаноўленаму надта нізкаму курсу.

Як адбіраюць Савецкія прадстаўнікі грошы ад эмігрантаў, відаць, прыкладам, з таго, што адзін Аксэльрод за тыдзень адабраў 50,000 даляраў.

Усе эмігранты з малымі выняткамі беларусы (З Маскаўшчыны ў Амэрыку ехала зусім мала). З вышэйпаказаных портаў беларускіх эмігрантаў вязуць у Пецярбург дзе стараюцца іх разагітаваць. Агітацыя аднак рэзультатаў ніякіх не дае, бо найлепшая агітацыя, гэта чуцьцё ў сваёй кішані заместа даляраў савецкіх паперак. З Пецярбурга Беларусы разьяжджаюцца ў сваю Магілеўшчыну, Віцебшчыну, Меншчыну і інш. Прадстаўце трагізм людзей, якія за некалькі гадоў цяжкое працы згарусьцілі сабе на лапіну зямлі тысячу - другую даляраў. Варнуўшыся ў Бацькаўшчыну, яны апынуліся на палажэньні чыстых галеч – і без даляраў і без зямлі.

Звычайна бывае, што навет эмігранты-беларусы з Горадзеншчыны, Віленшчыны і заходняе часьці Меншчыны, не разьбіраючыся ў дэмаркацыйнай польска-бальшавіцкай лініі, едуць у Расею. З Пецярбурга яны прыяжджаюць у Менск, дзе прымушаны даўгі час чакаць, пакуль не прабяруцца на заход дэмаркацыйнае лініі, а там узноў мяняй з вялікаю стратаю савецкія на польскія маркі.

Апынуўшыся гэтак у безнадзейным палажэньні, эмігранты з абодвых бакоў фронту хацелі-б варочацца назад у Амэрыку, але гэта цяпер немагчыма, бо, баючыся бальшавіцкіх агітатараў, Амэрыка цяпер ня пушчае да сябе эмігрантаў з Расеі.

Што-ж рабіць, каб абараніць Беларусаў - Амэрыканцаў ад гэткае цяжкае крыўды?

Трэба шырака абвесьціць у Злучаных Гаспадарствах Паўночнае Амэрыкі, а мо' і ўва ўсёй Амэрыцы, што іх чакае ў Расеі.

Трэба так сама абвесьціць аб прымусовай менцы даляраў на савецкія. Трэба зьвярнуцца цераз амэрыканскую місію ў Варшаве, каб у Амэрыцы была зроблена палёгка для такога абвешчаньня. Дый навет у Вільні трэба без адкладу надрукаваць ува ўсіх газэтах падобнае абвешчаньне з просьбаю перадрукаваць у газэтах амэрыканскіх.

Беларускі-ж урад павінен мець у Лібаве, Рызе і Рэвелі сваіх прадстаўнікоў, дзеля прыйшла эмігрантаў, што варочаюцца ў Бацькаўшчыну. Гэтак асабліва лёгка зрабіць дзякуючы здаўнае наладжаным прыязным адносінам да Беларусі Латвіі і Эстоніі.

Пётра Станіч.

Пачатковыя школы, бібліатэкі, чытальні, могуць палучаць „Нашу Думку“ **ДАРМА**, выслаўшы толькі грошы на перасылку газэты, (24 маркі ў 3 месяцы).

Усіх паважаных грамадзян войтаў і солтысаў, якім пасылаецца „Наша Думка“, просім прысылаць нам адрасы сялян, якія таксама хочуць палучаць газэту.

жаць, што яны ня могуць вярнуцца? Ну, хто: можа Ісак Саламановіч будзе строіць жарты з такіх рэчаў? Цяпер мы ўсе занадта злыя, занадта нядобрыя занадта маем згрызот. Што мы вінаваты? Мы павінны спачуваць адзін аднаму і даравяць за ўсякую злосьць. І я ня маю сэрца на Ісака Саламонавіча, хай кажа тое, што ёсьць праўда. (Нейкі час маўчыць, потым бярэць яго за руку). Даня! Мой любенькі! адпусьціся, ня прыймай-жа так сабе да сэрца, ці-ж ты ня відзіш, як хачу я тваіх ласкаў, як люблю цябе я... (Туліцца да яго).

Мутэрка (Нейкі час углядаецца ў яе, потым, не схаваўшы агіды, адпіхаецца). Не спадзейся, Блюма! Далей так жыць я не магу: або ты прыймаеш хрысьціянства, і мы зьвянчаемся, або я кідаю ўсё і выяжджаю ў Саўдэпію!

Ліпская (Ашаламёная, з плямамі на твары). Уй, што ты гаворыш? Ты-ж ніколі так не казаў! Ці ты жартуеш, ці ты пужаеш? Навошта мяне мучаеш, Даня, га?

Мутэрка (Узяўшы яе за руку). Слухай, Блюма! Зразумей ты маю душу. Я валюся ніжэй а ніжэй, я ўжо віджу пад нагамі нямінушчае бяздоньне, але я ня згубіў яшчэ жывадаўчага жаданьня спыніцца, ўдзержыцца, схапіцца за сук жыцьця, у якім ёсьць такіясякія ідэальчыкі. Слухай, слухай далей! Можа я цябе і мучаю, але мае мукі яшчэ горшыя, яшчэ бальнейшыя. Бо я ўзгадаваны і наўчоны з ідэаламі, на ідэалах і традыцыях. Праўда, мае бацькі—сяляне, мужыкі, сярод якіх пануе дзікунства, цемната і грубіянства, але ёсьць у іх і свая моральная навука. Гэтая навука пусьціла яшчэ ў маей дзяцінай душы глыбокае карэньне. І вось цяпер гэтае карэньне знаходзіцца ў вялікай супярэчнасьці з тымі адносінамі, у якіх я знайшоўся з табою, як мужчына з жанчынаю. Слухай, слухай далей. Ты ведаеш, я ўзгадаваўся ў вучыцельскай сэмінарыі, рос у бурсе на скарбовы кошт, бо добра учыўся і заўсёды меў круглую пяцёрку за павядзеньне. І што-б табе ні казалі аб вучыцельскіх сэмінарыях, — дай мне веры: моральная навука ў іх, дзеля шчыльнага сужыцьця сэмінарыі з царквою стаяла дужа высака. Сэмінарыя дала мне ўсё: кавалак хлеба (значыцца, прафэсію), маю цяперашнюю расейскую мову (за якую мяне амаль ня ўсюдых лічылі чыстым русаком), урэшце яна дала мне і мой цяперашні сьветагляд. З аднаго боку, я, праўда, падчыняўся савецкай уладзе, але укараняць яе — не укараняў і ня буду; з другога боку, я не пабег да палякоў адчыняць бе-ла-ру-скі-я школы і, дасьць Бог, не пабягу. Такі мой сьветагляд... Не заўсёды яго так лёгка можна ухаваць; не заўсёды ён так мала робіць болек... О, часам ён надта мяне мучаець сваймі вымогамі. Вось, мучаець мяне ён і сваёю супярэчнасьцю з тымі адносінамі, у якіх я знайшоўся с табою, як мужчына з жанчынаю. Ты сама відзела, Блюма... ах, не ламай-жа сабе пальцаў... ты сама відзела, што ні нацыянальнасьць, ні рэлігія ніякай ролі дзеля мяне ў каханьнях, вось, ня мелі. Ня кожны камуніст і атэіст патрапіць так любіць, як любіў цябе я, — не разглядаўшыся, з каго ты паходзіш і як ты веруеш. І тая моральнаа навука, на якой я ўзгадаваўся, бачыш, дапусьціла падобнае каханьне, хоць і вымагала іншага, свайго, культу. Бо я перш-наперш ёсьць сумленны чалавек, а потым ужо чалавек такой-та нацыі, такой-та веры і гэтак далей. Але цяпер... ах, паслухай-жа мяне спакойна, Блюма! Цяпер я ня маю спакою, бо я не магу паглядець абы каму проста ў вочы і сказаць яму спакойна: маё сумленьне чыстае! Не, яно ня чыстае, маё сумленьне, бо я, фактычна, злодзей... Злодзей мусіць хавацца, я хаваюся,—значыцца, я злодзей. Гэтага, Блюмачка, ніякі мудрэц ня здолее зьняпраўдзіць, бо голая праўда так і б'ець у вочы. Дык вось-жа я ня хочу быць зладзеем і мець нячыстае сумленьне. Няхай я цябе мучаю, але табе так толькі думаецца, бо не хацела ты, ажно дагэтуль, адчуць маіх уласных мук, зразумець, як больна мне...

Ліпская (З мукаю). Захацеў адчапіцца ад мяне, Даня, што?

Мутэрка. Поп сваё, а чорт сваё... Ані, і ня думаў! Можа так на твой бабскі розум здаецца.

Ліпская. Не мау! не магу! Ты ведаеш, што не магу-у!.. Дзеля, мяне гэта нэмагчыма, не-не!..

Мутэрка. А для маіх бацькоў, для мае радні, для ўсяго круга маіх даўнейшых знаёмых тое магчыма, што я хачу зрабіць? Ты падумала?

Ліпская. Ты й ня зробіш, ты толькі так. Я відзела, як ты адхіліўся ад мяне... відзела, уй, уй, Божа мой, Божа мой! (Ламае рукі, хапаецца за галаву).

Мутэрка (Усхапіўся на ногі). Прашу не абразіць!! Чуеце, мадам Ліпская?—Прашу не абразіць! (Ходзіць па сцэне). Падумаць толькі, да чаго я дайшоў ва ймя каханьня, якое так дзіка папіраецца нагамі той каторая... каторую... Падумаць толькі, да чаго я дайшоў! Я пагрэбаваў (на нейкі час) служэньнем свайму народу і заняўся прыватнымі лекцыямі сярод месьцячковых буржуйчыкаў. Я зрокся асабістай незалежнасьці і самахоць улез ў аброць ня-

Беларусы ў Константынопале.

У Коўню прыехаў у службовых справах консул Беларускае Нар. Рэспублікі ў Константынопале палкоўнік Ермачэнка.

У Константынопале і на бліжэйшых астравох налічываецца цяпер 12.000 беларусаў-уцекачоў, вайсковых і цывільных, эвакуованых у Константынопаль пры адступленьні арміяў Дзенікіна і Врангеля.

Палажэньне уцекачоў (бежанцаў) вельмі крытычнае. Усі яны глыбока каяцца, што бралі вудзел ў авантурах белых генаралаў і хочуць усе свае сілы аддаць на адраджэньне свaей Бацькаўшчыны—Беларусі.

Узрост нацыянальнага самапачуцьця сярод беларускіх уцекачоў выклікаў да жыцця Беларускі Камітэт у Константынопале. Нацыянальныя Белар. К-ты арганізуюцца так сама і ў іншых гарадох і лагерах. У хуткім часе будзе склікан зьезд беларускіх камітэтаў. (Беларускае Прэсбюро у Коўні).

Аб'еднаньне беларусаў у Бэрліне.

У бліжэйшым часе ў Бэрліне арганізуецца „Беларуская Грамада“, з мэтай аб'еднаньня прадстаўнікоў тутэйшай беларускай калёніі. Адбыўся сход ініцыятыўнай групы, на чале якой стаяць Шнеур і Сінгалоўскі. (Белпрэс у Коўні).

Беларусь на Брусэльскай конфэрэнцыі.

У сувязі з Брусэльскай конфэрэнцыяй выехаў у Брусэль Міністар Юстыцыі Беларускае Народнае Рэспублікі, доктар А. Цвікевіч. (Белпрэс у Коўні).

Культурная праца ў Савецкай Беларусі.

Па ўсей Беларусі адчыняецца цэлая сетка народных клюбаў. Беларускі Савецкі Урад асыгнаваў на справу нацыянальнае адукацыі краю 20 мільёнаў царскіх рублёў. (Белпрэс).

Эстонска-Беларуская умова.

Савецкая Беларусь заключыла з Эстоніяй таможаны саюз. Таможаная умова будзе ратыфікавана законадаўчымі установамі абодвых краёў. (Белпрэс).

Растрэл Остравумава.

У Вялікіх Луках растрэляны бальшавікамі беларускі дзеяч Остравумаў (Белпрэс).

Горадзенцаў ізноў зачынілі.

(*Ад нашага карэспандэнта*).

ГОРАДНЯ, 14 красавіка 1921 г. Па загаду павятовага старасты зачынена філія Варшаўскага Беларускага Камітэта ў Горадні. Будынак запячатаны паліцыяй. Памяшчэньне бібліатэкі, кнігарні і чытальні таксама зачынена.

Бяруцца за коопэратывы.

(*Ад нашага карэспандэнта*).

ГОРАДНЯ, 14 красавіка, 1921 г. Па распараджэньню павятовага старасты пачалася рэвізія коопэратываў (беларускіх) і коопэратыўнага саюза. Пакуль што не зачынілі.

Нашто пабеларуску...

(*Ад нашага карэспандэнта*).

ГОРАДНЯ, 14 красавіка, 1921 г. Па загаду рэвіровага начальніка зачынены коопэратывы ў м. Цыдзіках і Луне; прычыны закрыцьця невядомы,—пэўна, за тое, што коопэратывы вялі рахунковасьць пабеларуску.

Шкодная газэта.

(*Ад нашага карэспандэнта*).

ГОРАДНЯ, 14 красавіка, 1921 г. Ні камісіянэр Бас, ні падпісчыкі ніводнага нумару „Нашае Думкі“ не дастаюць. Дзе газэта падзяецца—невядома.

Прызнаньне Літвы de jure.

У Ковенскія газэты паведамілі з Лёндана, што на конфэрэнцыі дыплёматаў у справе польска-літоўскіх адносін, дыплёматы згаджаюцца на прызнаньне Антантай Літоўскае дзяржавы de jure (па праву).

Штодзенныя весткі.

Пятніца, 15 *красавіка* 1921 *г*.

— Забастоўка ў Англіі ня скончылася. Паведамляюць, што перагаворы з работнікамі наладжываюцца, дзеля таго што ўласьнікі капальняў (копяў) пайшлі на уступкі. У некаторых мясцовасьцях пачалася забастоўка чыгуншчыкаў.

— Міністар Сапега выяжджае ў Парыж і Рым у справе В. Сілезіі і Віленшчыны.

— „Совнарком“ выдаў дэкрэт аб вольным гандлю прадуктамі сялянскай гаспадаркі і фабрычнымі вырабамі.

— Англія згаджаецца памагчы Францыі ў яе вымаганьнях проці Нямеччыны.

— Польская народная Рада беларускіх зямель падала старшыні Польскага Сойму пратэст проці ратыфікацыі Рыжскага міру, па якому, як паказана ў гэтым пратэсьце, Польшча пакідае за сваімі мяжамі 1½ мільёны палякаў (?! Рэд.).

— Украінскі нацыян. Камітэт падаў пратэст проці Рыжскага міру ў Лігу Народаў.

— Памерла быўш. нямецкая імпэратрыца (жонка Вільгельма). Нямецкія монархісты гатуюць манyфэстацыі.

Субота, 16 *красавіка* 1921 *г*.

— Саюз работнікаў у Англіі пастанавіу пачаць 15 красавіка агульную забастоўку. Стварыўся забастовачны камітэт з трох асоб: Томаса, Вільяма і Сьміта.

— У Лёндане раптоўна памёр гэнарал Дзенікін.

Нядзеля, 17 *красавіка* 1921 *г*.

— Польскі Урад затрымаў выезд польскіх дэлегатаў у Брусэль з тэй прычыны, што Міністэрства загр. Спраў не дастала вестак ад старшыні конфэрэнцыі Гюманса аб згодзе Літоўскага Ураду на гэту конфэрэнцыю.

— Забастовачны камітэт аб'яднаных ангельскіх работнікоў абвесьціў, што забастоўка іх чыста эканамічная.

— Троцкі ў аднэй з сваіх прамоў заявіў, што Сав. Расея мае ў гэты час 150 тыс. афіцэраў, 94 дывізіі пяхоты і 28 дыв. коніцы.

— „Kur. Warsz.“ піша, што быццам у Варшаве, пражывае пад чужым іменьнем б. вял. князь Дзімітры Паўлавіч.

Панядзелак, 18 *красавіка* 1921 *г*.

— Абвешчаная агульная забастоўка ў Англіі не пачалася. Забастоўка горных работнікаў прадаўжаецца.

навіднага мяшчанскага каханьня! Я стаўся... у ваччу людзей... звычайным наложнікам багатае... бабы! Я стаўся пасьмешышчам усяго мясьцечка з цэлай ваколіцай! І да гэтага дайшоў я! Дык-жа не-е! яшчэ ня позна скінуць, ганебныя ланцугі! І я іх скіну!..

Ліпская. Ты нічога ня зробіш, ты толькі мучаешся сам і мучаеш мяне. Уй, Даня, я не магу... (Рынулася ніц на канапу).

Мутэрка (Ходзіць). Ты ня можаш вытрываць навет віду маіх мучэньняў, а я мушу іх цярпець. Ды я ведаю, што мне рабіць (Пачынае апранацца).

Ліпская (Скрозь сьлёзы). Ты думаеш, я не заўважыла, як ты адхіліўся ад мяне? Я заўважыла: так адхіляюцца ад старой... нялюбай бабы. Ну, што-ж, ідзі, куды хочаш,—усё роўна ты ня любіш мяне...

Мутэрка. Няпраўда! (Прыстоіў ля дзьвярэй).

Ліпская. Праўда! Праўда! Я цябе любіла ўзапрауды, а ты толькі прыкідаўся...

Мутэрка (Не расчўшы добра) Прадаваўся?! (Падскочыў і сьціснуў яе ад злосьці). Што? Ты адурэла? Я цябе задаўлю, як жабу!

(Чуцен званок).

Ліпская. Даніла Пахомавіч, пусьціце, уй, чуеце —званок. То можа, Соня.

Мутэрка (Пускаючы) Соня?

Ліпская (Абпраўляецца). Даня, я вас любіла зусім шчыра, і вы ня маеце права так плаціць за маё сэрца. Вы падумайце, і мы пагамонім апасьля. Цяпер трэба адчыніць дзьверы. Я не магу, я схаваюся ў свой пакой. Прашу вас адчыніць.

Мутэрка. Ты перш-наперш мне скажы: бярэш ты свае словы да сябе?

Ліпская. Да сябе?—Я бяру іх назад... Я адракаюся ад усяго, што сказала і што сама чула, абы-б толькі было ізноў усё ціха. Толькі мае сьлёзы яшчэ ня высахлі.

(Другі званок).

Мутэрка. Ну, даруй, Блюмачка! (Цалуець у руку). Уцякай, пайду адчыняць.

—·—

Яны расходзяцца ў розныя бакі. Чуваць галасы Соні і Мутэркі. Потым ён прыходзіць адзін і цераз троху адчыненыя дзьверы пытаецца: «Соня! Хочаце вы мець сягоньня лекцыю?» Чуцен адказ: «Чаму не?»— «Ну, то я чакаю».—«Добра, добра, Даніл Пахомаві ч я толькі распрануся і зачашу валасы. Я зараз!»

Максім Гарэцкі.

Кавэрня.

Сьвятліца места з прэтэнсыяй шыку,
Пыскі паночкаў з мінай трыумфацкай,
У куце музыка... Шмат гулу і гіку,
Ахвота быць ў модзе псэўдаэлеганцкай,
Панічы змарнаваны цягнуцца ляніва,
Каб паказаці новыя лякеркі.
Пэрфум пудра скрывае пахі смурадлівы,
Прад ганкам возьнік кляне „за паперкі“.
Бліхтр, фасон і аблуда паказалі зубы,
На целе брудным ясьнее горэ чысты,
Пыха, заразумеласьць шчырацьць конскі губы,
Акуляры хаваюць вока ананісты.
Прэзэнтуюць мужчыны ясны... камізэлкі,
Галас і гоман расплывае рэхам,
Прыслужнікі ўсё новы разносяць бутэлькі,
З сваім цынічна-дуркавым усьмехам.
У атмосфэры чувацца рух змыслаў шалёных,
Дзе-не-дзе суне піяцкая морда,
Пад сталамі працуюць лыдкі «заручоных»,
Сарваны голас вые «sursum corda! *)»

Якіясь вусны фарбамі сьмяюцца,
Чыесь вочы варожаць роскаш за заплату,
Якіс «ён» са «сваёю» за нешта злуюцца,
Якісь шпіц праектуе танец дуркаваты.
Так бавіцца кавэрня... Гадзіна мінае...
Прад шыбамі галодны кляне усіх гнойна
Дым гусьцее... Шарота салён спавівае,
Сонна йграе музыка **tempo** „заўпакойна“.

Казімір Сваяк.

*) Узвысь сэрца.

Вучыцельства беларускіх пачатковых школ у Вільні выказуе сваей сяброўцы **Л. Гічан** глыбокае засмучэньне з прычыны яе цяжкай страты—

СЬМЕРЦІ МАТКІ.

— На конфэренцыю у Брусэль выяжджаюць з Варшавы 16 красавіка Лукашевіч і Арцішэўскі; у панядзелак едзе праф. Аскіназі.

— Бальшавікі паведамляюць, што паўстаньне ў Пскоўскай губэрніі ліквідавана аканчальна. Разам савэцкія газэты, аднак, пішуць, што ў Петраградзе, ў Маскве і іншых цэнтрах пануе вельмі напружаны настрой.

— Гішпанская с.-д. партыя адмовілася прылучыцца да III інтэрнацыяналу.

— З Віцебска паведамляюць, што віцебская „Чрэзвычайка“ растраляла 25 інтэлігентаў і складальнікаў (наборшчыкаў) „за падпольную працу ў антысавецкай друкарні.

— У Празе адбыліся пасяджэньня славянскіх студэнтаў, якія прыехалі на міжнародны студэтскі конгрэс. Польскіх студэнтаў ня было, дзеля іх выезду з Прагі. Шмат гаварылася аб агульна-славянскай еднасьці. Большасьць аратараў выказала сваё гарачае спачуцьцё расейскаму народу. Украінцы дзеля русафільскага настрою сабраньня пакінулі залю. Сход прыняў пастанову склікаць ўсеславянскі студэнтскі конгрэс.

Аўторак, 19 *красавіка* 1921 *г.*

— Літоўская дэлегацыя ўжо прыехала ў Брусэль. Конфэрэнцыя адчыніцца 30 красавіка.

— Польскі сойм ратыфікаваў рыжскую умову.

— Ангельскія фінансісты перагаварываюцца з нямецкімі ў справе адбудовы Расеі: Нямеччына павінна даць работніцкія рукі, Англія — грошы.

Серада, 20 *красавіка* 1921 *г.*

— Камісія па азначэньню контрыбуцыі прызнала, што Польшча павінна дастаць ад Нямеччыны 22 мільяр. марак золатам.

— Румынскія газэты паведамляюць, што паміж саюзам румынскіх коопэратываў і саюзам украінскіх і расейскіх коопэратываў у Харкаве падпісана умова, аб абмене рознымі таварамі патрэбнымі для насяленьня абедзьвіх старон.

— Польскі урад назначае паслоў ня толькі у Маскву, але і у М е н с к пры Б е л а р у с к і м Савецкім Урадзе і у Кіеў, пры Украінскім урадзе.

Чацьвер, 21 *красавіка* 1921 *г.*

— У Літоўскім сойме (у Коўне) пачалася праца па пытаньню аб зямельнай рэформе.

— З розных мясцовасьцяў Украіны павядамляюць аб новых паўстаньнях проці бальшавікоў.

— У Петраградскай газ. „Праўда“ абвешчан дэкрэт аб аднаўленьні коопэрацыі ў Расеі. Коопэрацыя будзе вольнай і будзе стаяць на чале гандлю.

Провінцыяльны аддзел.

„Проці Польшчы каб ні слова“.

У Ашмянскім павеце нашым, чым далей, тым горш жывецца. Ня ведаю, ці так і ў другіх паветах, але у нас дык, як мне здаецца, занадта шмат паліцыі—усюды яе поўна. Няўжо ў нас такі лік разбойнікаў якіх, ці канакрадаў, што Вільня прымушана вялікія кошты несьці на утрыманьне паліцыі. А нават як прыгледзішся да працы паліцыянтаў, дык яны не разбойнікаў шукаюць, а нібы аружжа. Божа літасьцівы! Ужо сем гадоў як ўсякая ўлада шукае аружжа у нас; няшчасныя качарэжкі-стрэльбы ужо даўно пазабраты ад нас, а ўсё яшчэ шукаюць і шукаюць. Ужо даўно перапаролі у нас усё — і зусім напрасна ганяюцца нашы вясковыя коні на стойках, на якіх разьяжджаюць паліцыянты, шукаючы аружжа. І нейкія тайныя дапытчыкі усюды ходзяць, езьдзяць хітра дапытваюцца, ці няма каго, хто гаворыць проці Польшчы, можа хто гаворыць дзе-небудзь за Беларусь, а мо‘ за Літву. Што за прычына усяго гэтага, — ніяк мы дамысьліцца ня можам. Прост—нічога гаварыць ня можна апрача, як хваліць Польшчу.

Нeяк надовічы адзін панскі агітатар дык проста так і сказаў, што калі пачуеш, як хто будзе гаварыць не за Польшчу, дык хватайце яго і цягніце у Ашмяну да старасты, бо мо‘ ў гэтага агітатара ёсьць бальшавіцкія ці літоўскія грошы. А мы, людзі тутэйшыя, дык, дальбо, нікуды ня хочэмо—ні да бальшавікоў, ні да Польшчы, аднаго мы жадаем, каб ад нас нічога не адбіралі—ні збожжа, ні быдла, не забіралі б ў чужое войска нашых дзяцюкоў-сыноў, ды каб быў спакой і наша беларускае народнае, а не чужое права. Абойдземся мы без апякуноў няпрошаных і без гэтае чужое паліцыі, і дальбо—будзе у нас добры парадак.

С.

Ксёндз Мацеевіч на вечы у Барунах.

Сёлетняга году, 4-го красавіка ксёндз Мацеевіч у Барунах, Ашмянскага павету, арганізаваў веча. Хто такі Мацеевіч, як і на што ён беларусам туманіў галовы і хто яму ў гэтай працы памагаў — трэба нам тут над гэтым крыху затрымацца.

Ксёндз Мацеевіч вядомы панскі ксёндз, які цяпер заўсёды прабывае у Варшаве ў Сойме, сядзіць там з панамі і думае, якбы на беларускай зямельцы пасяліць польскіх салдатаў. А выбраны ён у польскі сойм ад Бельскага павету, куды прыехаў ён з Вільні па загаду паноў і панскіх ксяндзоў, якія яго і правялі у Варшаўскі Сойм.

Вось гэты ксёндз Мацеевіч і зьявіўся ў Баруны, каб тутэйшым людцам патуманіць галовы... а нуж знойдуцца дурні і паслухаюць. Але з кім ён сюды прыяжджаў? З Мачульскім. А хто такі Мачульскі? А гэты таксама хацеў прыкрыцца сутанай, ксяндзоўствам і касьцёлам і быць вялікім ашуканцам беларускага працоўнага народу. Мачульскі родам з пад Польшчы, з пад Бугу. Быў у Віленскай духоўнай Сэмінарыі клерыкам: у ксяндзы меціў. У сэмінарыі сядзеў гэты ягомасьць нешта годоў дзесяць, а ў канцы выгналі яго вон. За што? Няведама! Апосталам «польскай веры» ён могбы быць і такіх сэмінарыйная ўлада, агулам кажучы, любіць, але Мачульскага усёждыкі выгналі... мусіць за тое, што лішне быў дурнаваты.

Дык вось ксёндз Мацеевіч са сваім таварышам Мачульскім (і сабраліся-ж! Рэд.) прыехаў у Баруны на веча, гэта знача на мітынг. Паслухаймо, што яны гаварылі і што ім сяляне атказывалі. А варта, варта паслухаць!

Памаліўшыся ў касьцелі і сказаўшы казаньне (на што такім пробашч пазваляе? Рэд.), у якім ужо салгаў, бо Барунскую парахвію, чыста беларускую, называў: «nasza polska ziemia», ксёндз Мацеевіч са сваім прыяцелям Мачульскім вышлі да людзей.

Першы гаварыў Мачульскі, які наракаў на людзей, што яны апошнім часам неяк зашмат гоняцца за беларускасьцю. На гэта сяляне крычалі: б р э ш ы ш, м ы в е д а е м, ш т о р о б і м. А калі гэны «аратар» сваю брахню скончыў, прагаварыў яго таварыш ксёндз Мацеевіч.

— Вы палякі і я да вас гавару як да палякоў, — так пачаў Мацеевіч да беларусаў.

— Не, мы беларусы, мы каталікі, крычалі сяляне,—не, мы польскія,—пішчэла некулькі бабскіх галасоў на пацеху Мацеевіча.

— Я поляк, і вы теж поляцы—налягаў ксёндз.

— А мы гаварыць па польску ня ўмеем, мы беларусы, мы жадаем быць беларусамі, але вы закрываеце нам сэмінарыю і школы—грымелі сяляне.

Не спадзяваўся мусіць ксёндз Мацеевіч такога розуму у сялян і, як бытцам баючыся, далей стараўся трымацца на сваей пазыцыі.

— Польшча вам даець соль, нафту— кажа Мацеевіч, а людзі яму:

— Так, але Польшча шмат і дужа шмат і ад нас забірае.—

— А што вы гаварыць па польску ня ўмееце, гэта нічога! Сюды Польшча прышле сваіх салдат і зямлёй вашай іх надзеліць, дык ад іх вы па польску лёгка навучыцеся— аб‘ясьняў, гаварыў, а людзі крычалі вон, вон, зямля наша, нам належыцца. Паны доўга над намі панавалі, а вы цяпер узноў паншчыну завесьці хочыце?!—

— Не, не, стараўся перакрычаць ксёндз Мацеевіч беларускую грамаду.

— Шмат лепшых людзей у Польшчы усё родам адгэтуль, ад вас, яны вашы людзі —

— Так, дык гета знача, што ў Польшчы няма разумных людзей — па свояму раз‘ясьнялі сяляне гутарку прамоўцы.

І вось тут ужо кс. Мацеевіч ня вытрываў, абурыўся на неспакойных хамаў, ды пачаў крычаць на іх, каб гаварыць не перабівалі, а калі хто захоча гаварыць, дык пасьля выйдзе і скажа. А людзі на гета атказывалі, што яны ня умеюць так лгаць, як гэта можа рабіць ксёндз.

Але гаварун упорысты, яшче не паддаецца. Пачынае тлумачыць аб доўгу, які Польшча мае, на што нясьліся крыкі—плаціць ня будзем.—

Такой сьмеласьці ксёндз ня зьнёс— хто Польшчы праціўны, таго на вазок і да пана старасты, пачаў крычаць, а Польшча усяго вам прышлець: солі, нафты, жалеза, ды таксама і гарматы—закончыў сваю гутарку ксёндз Мацеевіч.

А як сяляне пачулі аб гарматах, якія так уеліся ўжо у косьці, яшче больш загутарылі, пазакурывалі люлькі і кучкамі разходзячыся адзін да аднаго казалі—няхай ён прападзе са сваёй Польшчай, калі ён нас гарматамі страшыць. —

Дык цікавасьць, каму карысьць с такой чорнай демагогіі эндека ксяндза Мацеевіча? Ясна, што ня беларускаму сярмяжніку, таксама, здаецца, і не для Польшчы.

Барунскі.
(«Кгупіса»).

Няма пошты! Забараняюць вучыцца пабеларуску.

(*Новы Пагост, Дзісьненскага павету, Віленскае губэрні*).

Цяжка нам тут жывецца бяз пошты. Хочыцца чалавеку ведаць, што робіцца на сьвеце, як змагаюцца нашы браты беларусы за волю і долю, ды глуш гэтаму на перашкодзе. Пачытаў бы здаецца сваю родную беларускую газэтку, а мо‘ і сам што чыркнуў бы, ды німа пошты. Вялікая для нас сьвята, калі дастанем газэтку з Вільні. Гэта газэтка ідзець тады па ўсей нашай парахвіі і далей. Бо трэба ведаць, што газэты людзі нашы дужа любяць чытаць, асабліва-ж свае родныя беларускія.

У нас у Н.-Пагоскай парахвіі сьвядомых беларусаў ёсьць вызначны лік.

Ёсьць у нас 5 шк. У кожнай школе з восені былі лекцыі беларускай мовы 4 разы у тыдзень. Дзяцём і старэйшым надта падабаюцца лекцыі сваей роднай беларускай мовы. У школе дзеці па беларуску гуляюць, пяюць, дэклямуюць так ахвотна, што іх спыніць цяжка.

Але вось усё гэта не спадабалася нейкаму пану Булаеўскаму, які у вялікім посьце зьявіўся у нашы школы, назваў сябе школьным інспэктарам, і забараніў беларускім дзеткам вучыцца пабеларуску. Апрача таго дужа нагаварыў рожных глупст, настрашыў дзяцей і вучыцялек і паехаў. Гэткім парадкам ад беларускіх дзетак адабралі іх родную мову у школе.

Але так толькі здавалася. Дзеці, вучыцялкі і бацькі зразумелі, што мову іх родную адняць ім ніхто не мае права. Яны зразумелі, што гвалт зрабілі іх сумленьню, іх праву сьвятому, дык у некаторых школах і далей выкладаецца родная мова. Ды і дзеці інакш вучыцца ня хочуць. Цяпер тут усім стала ясна, што мала лекцый мовы беларускай, а што трэба школы беларускай, што ўсяго дзеці нашы павінны вучыцца пабеларуску. Крыўду і несправядлівасьць, зьдзек і гвалт, які нам тут дзеіцца, усе добра ведаем і разумеем.

Навукі у нас у касьцелі гаворацца пабеларуску. З гэтага людзі дужа рады. Таксама ёсьць і сьпевы ў касьцеле пабеларуску.

Вялікая просьба прысылаць найбольш рожных газэт, асабліваж «Нашай Думкі» і «Крыніцы».

Людзі папухлі з голаду... З польскай школы карысьці нам няма!

(*В. Шалуцькі, Ашмянскага павету, Віленскае губ.*).

Гэта вёска, як і кожная каля самага фронту, была спаленая на попел, а людзі былі павыяжджаўшы у Расею. Людзі тут церпяць страшэнны голад, збіраюць на хлеб розную траву, як верас, крапіву, хробаршч і інш. Ходзяць людзі папухшы, бязсільныя, чуць ногі валакуць. Найбольш яны цяпер ходзяць па свеце, жабруюць, просячы абдарыць іх. У леташнім годзе хоць трохі атрымлівалі ад ураду, то ўсё лепей было жыць, а цяпер і урад нешта забыўся, аб такіх людзях, німаючых ані ежы, ані адзежы. Два разы далі Амерыканскіх прадуктаў для дзяцей, а цяпер гавораць, што ужо ня будзе і гэтага. Дзеці гэтай вёскі ходзяць у польскую школу, якая ёсьць у суседняй вёсцы у Шутавічах. Але малая з гэтай хадні у гэту школу карысьць: толькі дзяруць, апошні абутак і час трацяць. Бо людзі гэтыя ёсьць праваслаўныя беларусы, і яны хочуць, каб сваіх дзяцей аддаць у школу сваю беларускую, з якой дзеці праўдзівую добрую карысьць мелі-б. Але затым, што людзі нашы ёсьць саўсім бедныя, дык яны ня могуць судзержыць вучыцяля на сваіх харчах і дзяцей аддаюць у чужыя школы. Людзі тут чакаюць лепшых часаў, але цяжка дачакаць! Спалена ўсё і зруйнавана хутка, а збудаваць гэта усё як было, трэба некалькі гадоў, і то з падмогай ад ураду.

Пацярпеўшы.

Зямля пустуе, а ня руш яе!

(*М. Слонім, Горадзенскай губ.*).

На Казімера жаўранкі запялі, паказаліся гусі, шпакі. Вясна, толькіж ня верыцца... як і у мірны дагавор, бо вось запялі ізноў ваенныя птушкі, гарматы. Дзеля чаго страляюць—хто іх ведае. І трудна-ж згадаць, седзячы у глухой вёсцы пад Слонімам, таксама глухім горадам. А тыкіж страляюць і учора і сёньня. Адны кажуць, што быццам манэўры, бежанцы страшаць вайною, а жыды кажуць, што вайны ня будзе. Толькіж чалавеку рука млее ў рабоце, бо ткі ізноў страляюць, а такая вясна раньняя!.. Каб Бог пазволіў у спакоі пасеяць, хоць тую крыху, што асталася. Бальшавікі палавіну бульбы зьелі і хлеба парадачна, польскія салдаты сена і авёс: ну, куры, дык гэта глупства, аднак парсючка тыкі шкода, а прышлі салдаты, і навет-жа польскія, загналі за горку і паклалі на воз. Алеж страляюць на што? Бог іх ведае! А суседзі спрачаюцца:

— Як думаеш, Янка, надзел зямлі будзе?

— А будзе, якже, каб не? Тож вун Антось капыты задзёр, дык зараз і надзялілі тры аршыны, а то і больш.

— Янка, Янка! Ты усё сьмяесься; я аб тое пытаюся, што летась у нас у воласьці той пан, як яго?.. каб ён здурнеў... як ён называўся?

— А, той «стражнік красовы», і ня варта было прыпамінаць. Ён пэўна і сам цяпер у свае абецанкі — цацанкі ня верыць. Бо для нас надзелу ніякага і ня будзе. Перш будуць салдатам выдзяляць, а посьле яшчэ каму. Нам, брат, каб хоць на срок які адпусьцілі па клапцю грунту, што вун валяецца шэсьць гадоў, а і то хвігу. Зямля пустуе, а ня руш яе, а зачэпіш, так давай «trzeciaka», калі яна першы год і працы не варта. Я навет маю пудоў колькі аўса, што схавалі ад салдат, а і таго на сваім не маю гдзе сеіць, а і на «trzeciaka» ня буду, хіба прадам, бо вун і страляюць...

— Але, страляюць.

Язэп Гаротны.

ТУТЭЙШАЕ ЖЫЦЬЦЁ.

Каб-жа гэта сталася!

Беларуская газэта ў Вільні „Кгуnіса“ піша:

„Вядомы на віленскім бруку польскі чарнасоцянец Я. Обст у № 96 „Rzeczypospolitej“ (выдав. варшаўскае) апрача іншай брахні, піша: „Адвечны польскі касьцёлак Боніфратраў, насупроць волі тутэйшай вылучна польскай людынасьці, біскуп аддаў беларусам“...

Дык заяўляем, што беларусы, каталікі ўжо даўно дамагаюцца ад біскупа асобнага для сябе Касьцёла; яны у гэтай справе падалі просьбу і шмат подпісаў, але на жаль, дагэтул біскуп ім навет і не атказаў, што ён думае з гэтым зрабіць.

Аб гэтым ня можа ня ведаць Обст, але ён, як усім ведама, апрача брахні, фальшу і подлага правакатарства нічога больш ня знае, дык і піша такія рэчы.

Але адзначаем, што беларусы дужа жадаюць каб яго подлае лгарства, ды сталася сьветлай праўдай, ці інакш кажучы: беларусы цешыліся-б дужа, каб ды ім біскуп вызначыў якіколечы касьцёл, бо ўжо вялікая пара на гэта“.

Коопэрацыя.

Ува многіх паветах коопэратыўнай рабоце шкодзіць „Страж Крэсова“. Агенты-крэсаўцы агітуюць супроць коопэрацыі. Асабліва-ж не падабаецца „Стражы Крэсовай“ віленскі саюз коопэратываў. Крэсаўцы тайна зьбіраюць ведамасьці аб дзеяльнасьці інструктароў саюза коопэратываў і як мага замінаюць наснуджанай ужо рабоце коопэратараў.

Гэтымі днямі віленскі саюз коопэратываў падае прадстаўніку польскага ўраду ў Вільні мэморандум з прычыны перашкод і ўціскаhappьняў, якія робяцца адміністрацыі саюзу за межамі Сярэдняе Літвы.

4 мая склікаецца паседжаньне рады віленскага саюза коопэратываў дзеля абмеркаваньня пытаньняў, зьвязаных са зьездам паўнамоцнікаў саюза, які неўзабаве мае быць.

У гэты час саюз разьвівае сваю дзеяльнасьць у Віленскім, Маладзечанскім, Біняконскім, Дукштанскім, Багданавіцкім і Сьвянцянскім паветах.

Маюць быць адчынены свае пункты ў Лідзкім, Навагрудзкім і Горадзенскім паветах.

Саюз маніцца выпусьціць у бліжэйшыя дні журнал тутэйшай коопэрацыі. У журнале (мабыць, тыднёвіку) будуць друкавацца артыкулы на усіх тутэйшых мовах. Супрацоўнічаць у журнале запрошаны выдатныя тутэйшыя коопэратары.

„Вилен. Слово.“.

Друк.

Рэдактар літоўскай газэты „Vilnius“ М. Біржышка аштрафован на 50.000 марак за зьмяшчэньне ў двух астатніх нумарох газэты артыкулаў на польскай мове.

Дзе нашы паны.

(Гл. № 13).

Пан Скірмунт, што польскім паслом у Італіі—толькі далёкая радня «нашага» Скірмунта. «Наш» пан Раман фон-Скірмунт (з Меншчыны) маючы вялікія матар'яльныя страты ад вайны і рэвалюцыі і, мусіць, пакрыўджаны «няўдзячнасьцю» беларускіх адраджэнцаў, неяк аддаліўся ад беларускае грамадзкае працы. Жыве ў Польшчы.

Беларуская патрыотка **княгіня Магдалена Радзівіловая** жыве ў Варшаве і займаецца дабрачыннасьцю.

Ватацы, вядомыя паны з Магілеўшчыны, закінуты доляю ў Вільню. Пачалі цікавіцца беларускім рухам.

Князь Святаполк-Мірскі, (Вільня) што быў нейкі час «беларусам»,—цяпер, здаецца, зноў паляк... Сярэдняе Літвы.

Пан Любіч-Маеўскі (з Віцебшчыны), прафэсар-географ, які летась гэтак горача браўся будаваць беларускую школу, цяпер зноў замоўк у сваей гімназіі ў Замброве (Ломж. губ.).

Пан Лявон Васілеўскі, вядомы польскі пісьменьнік і дыплёмат, быўшы міністр, а цяпер пасол, таксама калісь лічыў сябе за беларуса, як аб гэтым летась казаў у Вільні прафэсар Любіч-Маеўскі. А цяпер гэты пан Лявон зыйграў бацькаўшчыне такую «Лявоніху», што разадраў яе папалам сваёю падмогаю ў Рызе на перагаворах. Ен цяпер павінен перамяніць сваю фамілію на «Базылеўскі».

Пан Вацлаў Іваноўскі, родны брат б. польскага міністра працы і сам міністр... Сярэдняе Літвы, які летась, карыстаючы сваёю славаю старага беларускага дзеяча, гэтак горача намаўляў віленскіх беларусаў зрачыся ідэалу незалежнасьці, каб дастаць ад Польшчы з рук пана Лявона Васілеўскага факт непадзельнасьці (граніцы 1772 г.!), які ня дужа даўна так соладка пяяў віленскім рабочым аб зямельнай «рэформе» ў Сярэдняй Ліцьве, — цяпер гэты самы пан Вацлаў Іваноўскі, махнуўшы рукою на ўсякую працу, здаецца, навет, на сушку пладоў, махнуў адпачыць ад трудоў праведных у свой уласны двор Лябёдку (Лідзкага павету).

Паштовая скрынка.

М. Вяршыніну. Ваш заказ на кнігі перададзены у Кнігарню. №№ 9, 10 и 11 „Нашае Думкі“ кантора выслала. З чарговага нумара будзем высылац па 100 экз.; паведаміце, в каго спаганяць грошы? У Амэрыку Б. газэту высылаем. Кніга Ірасэка „Псошаўцы“ дагэтуль не дайшла (?). „Воля России“ дасталі, а „Tribunu“—не. Шчыра дзякуем.

Крауцову Макару. Прышліце, калі ласка, рэфераты у „Н. Д.“.

Вучыцелю Я. Р. Пішыце з аднаго боку паперы.

Інформацыйны аддзел.

Беларускі Нацыянальны Камітэт, Вільня, Вострабрамская 9, пакой 5. Старшыня Фабіян Ярэміч. Сэкрэтар Біруковіч. Камітэт адчынены штодня, апроч сьвят, ад 11 да 2 гадзіны. Паседжаньні пленуму у панядзелкі ад 6 гадзіны.

Юрыдычны Адзел Б. Н. К. адчынены ад 11 да 2 гадзіны ў дзень. Прыймаецца складаньне просьбау і заяў у беларускай і польскай мове і кіраваньне рознымі юрыдычнымі справамі. Бедным рада дарма. Дзеля працы ў аддзеле запрошаны спрактыкаваныя юрысты.

Інструктарскі Аддзел Б. Н. К. пасылаець інструктароў на правінцыю, памагае арганізацыям радай, коштамі, літэратураю. Загадчык А. Карабач.

Беларуская Школьная Рада, Вільня Вострабрамская, 9. Старшыня М. Кахановіч, сэкрэтар А. Луцкевіч. Клапоціцца аб беларускіх школах і наагул аб справах беларускае асьветы. Памагае радай, коштамі і кнігамі.

Беларускае Выдавецкае Т-ва выдае ўсялякія кніжкі ў беларускай мове. Сябраў прыймае Урад Т-ва. Уступная плата—50 м., сяброўская гадавая складка—100 м. Адрэс Т-ва Вільня, Віленская вул. № 33, кв. 1 (адчынена ад 4 да 5 гадз. у дзень). Старшыня М. Гарэцкі, сэкрэтар А. Луцкевіч.

Беларуская Кнігарня Беларускага Выдавецкага Таварыства, Вільня, Завальная, 7. Прадаюцца усялякія кнігі, падручнікі для пачаткавых школ і гімназій, поўныя зборы твораў беларускіх клясыкаў, сцэнічныя творы, песьні з нотамі, газэты і розныя пісьменныя матар'ялы (сшыткі, алаўкі, пёры і шмат інш.). Прыймаюцца заказы ад школ і культурна-асьветных арганізацый па самай сходнай цане. Каталёгі высылаюцца дарма.

Коопэратыўная Друкарня „Друк“, Вільня, Вострабрамская, 5 (Пасаж) прыймае усялякія беларускія і іншыя заказы.

Беларускі Школьны Аддзел пры дэпартамэнту асьветы. Вільня, Каўкаская вуліца (рог Вялікай Пагулянкі), 2, другі паверх, налева, пакой № 13. Рэферэнт Б. Тарашкевіч.

Першая Віленская Беларуская Гімназія (для хлопцаў і дзяўчат), Вільня, Вострабрамская, 9. Дырэктар М. Кахановіч, інспэктар А. Дмахоўскі. Гімназія ў складзе 8 аснаўных (ёсьць паралельныя) і 2 прыгатавальных клясаў, з інтэрнатам пры ёй. Навука ў гімназіі даступна для самых незаможных дзяцей. Лепшыя вучні з пачаткавых беларускіх школ маюць магчымасьць паступіць у гімназію і вучыцца ў ёй зусім дарма. Скончыўшыя гімназію ў 1920 г. вучацца цяпер ў Віленскім унівэрсітэтце і ў вышэйшых школах заграніцай.

Беларускія пачаткавыя школы ў Вільні. 1) Кальварыйская, 73. 2) Лідзкі тракт, могільнік. 3) Радунская 27-а. 4) Зарэчча, Панамарская, 12. 5) Аранбурская вуліца. 6) Антокаль. 7) Пры Беларускай гімназіі. Навука бясплатная. У кожнай школе даецца дзяцём сьнеданьне, а бяднейшым—вопратка.

Цэнтральная Рада Беларускага Вучыцельскага Саюзу. Канц. 1-й Віленск. Бел. Гімн., Вільня, Вострабрамская, 9.

Першая Горадзенская Беларуская Гімназія (для хлопцаў і дзяўчат). Есьць вакансіі ўва ўсіх клясах. Горадня, вул Ожэшковай, № 28. Дырэктар М. Мараўская, інспэктар А. Тамашчык.

Беларуская вучыцельская сэмінарыя ў Барунах. Дырэктар С. Рак-Міхайлоўскі. Адрэс: м. Баруны Віленск. губ.

Беларуская гімназія ў Гарадку Вялейскага павета, Віленскае губэрні. Дырэктар Тышкевіч.

Алёна Сакалова—беларуская прадстаўніца у Амэрыканскім Камітэце Помачы дзяцём, Вільня, Вострабрамская, 9 пакой № 16, прымае ад 3 да 4 гадзіны.

Прытулак Камітэта помачы, Вільня, Вострабрамская, 9, (будынак гімназіі), Загадчыца Л. Васілевіч.

Беларускі коопэратыў „Райніца“ Вільня, Вялікая Пагулянка, 17.

Віленскі Саюз Коопэратываў, Малая Пагулянка, д. № 12.

Кватэра б. Беларускага Клюбу ў Вільні, Біскупская 12.

Доктар А. В. Краскоўскі (агульная медыцына). Прыймовыя гадзіны: ад 8½ да 10, 2—3, 6—7½. Вільня, Вострабрамская, 20, кв. 6.

«Kryniсa» biełaruskaja tydniowaja hazeta. Redakc. i administracyja: Zawalnaja wul 7; ad 9—6. „KRYNICA“ kaštuje: na hod. 300 mk., na paŭhoda 150 mk., na 3 miesiacy 75 mk, asobny numar 5 mk.

„Маладое жыцьце“ — часопісь беларускай вучнёўскай моладзі — Вільня Вострабамская, 9.

Шляхі да „Нашай Думкі“: Рыга, Nikolaistr. 20. — **Копэнгага В,** Dannebrogsgade 39 A. — **Прага,** Wenzigowa 4. — **Бэрлін, W. 30,** Motzstr. 21. — **Чыкаго,** 1252 So Union ave, U. 5. 17. — **Нью-Іорк.** 728 Stanway ave Long Jsland City — **Канстантынопаль,** Бруcса, № 27.—**Рэваль.** Post kast 153 — **Парыж.** 25 Avenue Viktor Emmanuel III. — **Горадня,** вул. Ожэшковай 28. — **Варшава,** Шпітальная 12, кв. 29, Беларускі Нацыянальны Камітэт.— **Ліда,** Вісмонты, 48. — **Саколка,** Беластоцкая вул., п. Індурскі, р. Парук. — **Лодзь,** Скваровая № 1—**Люцын,** Рэжыцкая вул., 38. — **Дзьвінск,** Варшаўская, 56 — **Баранавічы,** Шашовая, 188. — **Несьвіж,** Гарадзейская, 96.

Запісь ў Інформацыйны Аддзел „Нашае Думкі“ прыймаецца на 3 месяцы на особнай згодзе.

Віленская біржа (гельда).

21 красавіка (апрэля) 1921 г.

Царскія 500 р.	1300	мар.
„ 100 „	300	„
„ дробныя	110—165	„
Думскія 1000 р.	600	„
„ 250 „	500	„
Кярэнкі	—	
Доляры	770	„
Фунты	3000	„
Франкі	54	„
Нямецкія маркі	1300	„
Осты	1300	„
Савецкія у буйных купюрах па 5 і 10 тысяч за кожную сотню	3	„

Усіх паважаных грамадзян падпісчыкаў, якія неакуратна дастаюць „НАШУЮ ДУМКУ“, надта просім паведаміць нас аб гэтым.

Рэдактар і выдавец А. Кабычкін. Друкарня Б. Клецкіна, Мала-Стэфанаўская 23.